

**PROGRAM SOCJOTERAPEUTYCZNY
NA ROK SZKOLNY 2023/2024**

**MIEJSKICH ŚWIETLICY
SOCJOTERAPEUTYCZNYCH
W GNIEŹNIE**

SPIS TREŚCI

I. INFORMACJE WSTĘPNE

II. CELE ŚWIETLICY

III. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

IV. FORMA ZAJĘĆ SOCJOTERAPEUTYCZNYCH

**V. ORGANIZACJA I PROGRAM GRUPY SOCJOTERAPEUTYCZNEJ
ORGANIZACJA I PROGRAM GRUPY SOCJOTERAPEUTYCZNEJ**

-PROGRAM UNPLUGGED

**VI. ODBIORCY PROGRAMU ORAZ KRYTERIA KIEROWANIA DZIECI DO
ŚWIETLICY**

VII. EWALUACJA

I. INFORMACJE WSTĘPNE

Świetlice Socjoterapeutyczne powstały w październiku 2003r. i działają na terenie miasta Gniezna od ponad 19 lat. Ta wartościowa inicjatywa początkowo skierowana była głównie do dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych. W chwili obecnej, po wielu latach doświadczeń oferta skierowana jest szerokiego grona dzieci z różnymi formami zaburzeń zachowania, albowiem zagrożenie demoralizacją, przestępczością czy uzależnieniami nie wynika już z faktu wzrastania w rodzinie z problemem alkoholowym. Jest to w obecnych czasach problem szerokiego grona rodziców. Obecnie na terenie miasta Gniezna działają 4 placówki Miejskich Świetlic Socjoterapeutycznych, zlokalizowanych w różnych dzielnicach miasta: na osiedlu Grunwaldzkim, osiedlu Tysiąclecia, osiedlu Kazimierza Wielkiego oraz przy ulicy Kilińskiego. Do placówek tych w roku 2022/23 uczęszczało około 120 dzieci.

II. MISJA I CELE ŚWIETLICY

Jesteśmy placówką wsparcia dziennego powołaną przez Radę Miasta Gniezna w 2003 roku. Działamy na terenie miasta Gniezna już od 18 lat. Misja, którą określiliśmy w codziennej pracy wychowawczej, to *„Towarzystwo rodzinom w kryzysach i wspieranie ich w rozwoju - profesjonalnie i z miłością”*. W pracy wychowawczej opieramy się na zasadach „Systemu Prewencyjnego” pozostawionego nam przez założyciela Zgromadzenia Salezjańskiego, św. Jana Bosko. Dostrzegamy wartość każdego człowieka, kierujemy się wyznawanymi wartościami oraz poszanowaniem praw i godności człowieka. Przekazujemy wiedzę i kształtujemy umiejętności, rozwijamy zainteresowania, talenty, zdolności wychowanków zapewniając stały dostęp do najnowszych zdobyczy techniki oraz ciekawych różnorodnych form spędzania czasu wolnego. Pragniemy, aby nasi uczestnicy, zgodnie z własnymi predyspozycjami i uzdolnieniami świadomie dokonywali odpowiednich wyborów.

Celem działalności świetlicy jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz udzielanie pomocy dzieciom wychowującym się w warunkach niekorzystnych dla ich prawidłowego rozwoju.

Świetlica działająca w najbliższym środowisku lokalnym dziecka:

1. wspiera rodzinę w sprawowaniu jej podstawowych funkcji,
2. zapewnia pomoc rodzinie i dzieciom sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonych demoralizacją, przestępczością oraz uzależnieniami
3. współpracuje ze szkołami, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Sądem i innymi instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Zajęcia socjoterapeutyczne są formą pomocy adresowaną do dzieci borykających się z problemami osobistymi i trudnościami życiowymi. W obszarze oddziaływań socjoterapeutycznych pozostają dzieci z zaburzeniami zachowania, nadpobudliwością, agresją, zahamowaniem, niską samoocena, nieśmiałość, dzieci mające problemy szkolne wynikające z parcjalnych deficytów bądź z zaniedbania środowiska, zagrożone demoralizacją, przestępczością oraz uzależnieniami. Wyodrębnia się cztery kategorie relacji społecznych, w których przejawiają się zaburzenia w zachowaniu:

- relacja JA- RÓWIEŚNICY
- relacja JA-DOROSŁY
- relacja JA-ZADANIE
- relacja JA-JA

Zadaniem socjoterapii jest zatem wspomaganie dzieci w rozwoju i pojmowaniu rzeczywistości poprzez realizację celów rozwojowych, edukacyjnych i terapeutycznych. Cele rozwojowe wiążą się ściśle z wiekiem uczestników zajęć, gdyż w każdej fazie życia dominują określone potrzeby, których zaspokojenie odgrywa istotną rolę w procesie rozwoju. Rozwijają również indywidualne zainteresowania i podejmują istotne dla określonej grupy wiekowej zagadnienia.

Cele rozwojowe dotyczą głównie:

- poznania samego siebie, swoich mocnych i słabych stron;
- budowania poczucia własnej wartości;
- doskonalenia umiejętności zachowań asertywnych;
- kształtowania inteligencji emocjonalnej (rozpoznawanie, nazywanie emocji i uczuć).

Cele edukacyjne wspomagają proces nabywania wiedzy o samym sobie i o innych ludziach oraz proces rozumienia świata społecznego.

Cele edukacyjne dotyczą głównie:

- przełamywania nieśmiałości i nawiązywania kontaktów;
- umiejętności wyrażania swoich uczuć;
- umiejętności wytyczania celu;
- umiejętności podejmowania samodzielnych decyzji i brania za nie odpowiedzialności;
- uczenia tolerancji i akceptacji drugiego człowieka;
- uczenia współpracy i współdziałania.

Jednak istota socjoterapii polega głównie na realizacji celów terapeutycznych, czyli

organizowaniu takich sytuacji społecznych podczas spotkań, które dostarczą uczestnikom zajęć doświadczeń korekcyjnych, przeciwstawnych doznanyh urazom oraz sprzyjać będą odreagowaniu napięć emocjonalnych i posłużą uczeniu się nowych umiejętności społecznie апробowanych.

Cele terapeutyczne dotyczą głównie:

- odreagowania emocji;

- rozwiązywania problemów, trudnych sytuacji;
- lepszego zrozumienia ludzkich zachowań;
- otrzymywania wsparcia od grupy;
- przyjmowania i dawania informacji zwrotnych.

III. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Metody, formy i techniki pracy

W socjoterapii wykorzystuje się różne metody pracy z grupą. Podstawą ich jest praca w kręgu i rundki jako technika dzielenia się swoimi doświadczeniami. Siedzenie w kręgu umożliwia wszystkim uczestnikom bezpośredni kontakt wzrokowy, sprzyja nawiązywaniu kontaktu emocjonalnego, wyrównuje pozycje społeczne i zmniejsza dystans, zwłaszcza między dorosłym prowadzącym, a dziećmi (Sawicka, 2004, s. 22).

Krąg jest stałym elementem zajęć socjoterapeutycznych na ich początku i końcu. **Rundka** zaś jako technika pomagająca zwerbalizować swoje odczucia wykorzystywana jest zwykle w podsumowaniu ćwiczeń i polegać może na kończeniu rozpoczętego zdania czy udzielaniu odpowiedzi na postawione pytanie. Rundka oznacza, że każdy ma prawo (nie obowiązek) wypowiedzieć się, gdy inni słuchają i nie komentują wypowiedzi. Zasada ta dotyczy również prowadzącego.

Burza mózgów jako kolejna technika stosowana w pracy z grupą, aktywizuje ją do działania i wyzwala potencjał twórczy. Służy generowaniu niczym nie skrępowanych pomysłów na rozwiązywanie określonego problemu. Polega na rejestrowaniu przez nauczyciela wszystkich pomysłów bez ich oceny. Propozycje płynące od grupy mogą więc być realne i nierealne, czasem wręcz absurdałne. Nie decyduje bowiem ich jakość, lecz ilość wygenerowana w najkrótszym czasie. Z utworzonej w ten sposób listy grupa może wybrać pomysł najbardziej skuteczny lub najciekawszy czy oryginalny. Technika ta daje szansę wypowiedzenia się każdemu, nawiązania i utrzymania kontaktu oraz zaangażowania się (tamże, s.23).

Rysunki i prace plastyczne są bardzo ważną formą wypowiedzi dla dzieci mających problem z werbalizacją. W twórczości plastycznej dziecko przekazuje swoją wiedzę o świecie i swój stosunek emocjonalny do jego elementów, pokazuje co widzi, co czuje, jak myśli (Lovenfeld, Brittain, 1997, s.56). W rysunkach i innych wytworach plastycznych uczestnicy socjoterapii, mając zapewnioną swobodę, mogą wyrazić siebie, swoje uczucia i przeżycia, rzutować swoje urazy i konflikty na tworzywo plastyczne, uwalniać się od napięć psychicznych. Wspólne rysowanie umożliwia także przeżycie sukcesu. Wykonanie pracy plastycznej, jej omówienie, potem prezentacja to okazja do przeżycia satysfakcji, dumy i zadowolenia (Sawicka, 2004, s.23).

Śpiew i muzykowanie to forma, dzięki której dzieci chętnie wyrażają swoje uczucia. Piosenki są dobierane pod kątem podejmowanej tematyki. Wykorzystane również zostaną

przedmioty wydające różnorodne dźwięki. Znaczenie muzyki dla człowieka jest nieocenione. Do jej zalet należy:

- ujawnianie i rozładowanie zablokowanych emocji i napięć;
- osiągnięcie integracji w grupie, poprawa komunikacji;
- nauka odpoczynku i relaksacji;
- usprawnienie funkcji percepcyjno – motorycznych;
- uwrażliwienie na muzykę i przyrodę;
- poprawianie kondycji psychofizycznej, wzrostu pozytywnego nastawienia do życia i sił witalnych.

Inscenizacje, odgrywanie scenek to technika korekcyjna i ucząca nawiązująca do psychodramy. Polega na odegraniu jakiegoś zdarzenia według gotowego scenariusza lub scenariusza przygotowanego przez grupę. Tematem inscenizacji są rzeczywiste problemy członków grupy. Odgrywanie scenek umożliwia wczucie się w sytuację innej osoby i jej zrozumienie, poruszenie ważnego problemu, odreagowanie emocjonalne ze zwrótną informacją od członków grupy.

Podstawową formą pracy socjoterapeutycznej jest **zabawa**, będąca jednocześnie główną aktywnością dziecka w wieku przedszkolnym. Zabawą określa się *„każdą czynność swobodnie i samorzutnie wykonywaną tylko dla pozytywnego zadowolenia, jakie daje jej dokonanie”* (Znaniński, 1974, s.260). Terapeutyczna rola zabawy polega na tym, iż podejmując działalność zabawową uwalniamy się na ten czas od codziennych zdarzeń życiowych, od surowych wymagań stawianych nam przez otoczenie lub przez samych siebie, od podejmowania ważnych decyzji (Suchodolski, 1976, s 215).

Z drugiej strony zdaniem K. Sawickiej, zabawa pozwala na doświadczanie humoru, nieskrępowanej radości, przyjemności z bycia razem bez zobowiązań, na doświadczanie swobodnej ekspresji, odprężenia psychicznego i fizycznego (Sawicka, 2004, s.25).

IV. FORMA ZAJĘĆ SOCJOTERAPEUTYCZNYCH

Zajęcia socjoterapeutyczne polegać będą na celowym stwarzaniu dzieciom warunków (doświadczeń społecznych) umożliwiających zajście procesu socjoterapeutycznego (zmianę sądów o rzeczywistości, sposobów zachowań i odreagowanie emocjonalne). Proces ten odbywać się będzie w trakcie zajęć ujętych w różne formy.

V. ORGANIZACJA I PROGRAM GRUPY SOCJOTERAPEUTYCZNEJ

W skład grupy wchodzi dzieci o różnych formach zaburzeń. Dzięki temu uczestnicy mogą uczyć się od siebie nawzajem nowych zachowań. Mają również okazję do lepszego wzajemnego zrozumienia.

Zajęcia socjoterapeutyczne tworzą dynamiczną całość. Treści programowe skupione są w bloki tematyczne, które są ściśle ze sobą powiązane. Realizacja tematów i treści z poszczególnych

bloków tematycznych zależy od dynamiki procesu grupowego poszczególnych grup socjoterapeutycznych.

Propozycje tematów zajęć:

ZAJĘCIA INTEGRACYJNE

1. Poznajemy się
2. Ustalenie norm i reguł grupowych
3. Autoprezentacja – postrzeganie siebie
4. Mój styl życia
5. Nasza grupa
6. Ja – moje zainteresowania i hobby

EDUKACJA EMOCJONALNA

1. Uczucia – rozpoznawanie, nazywanie i wyrażanie
2. Wyrażanie uczuć – śmiech i łzy...
3. Empatia
4. Moje spotkanie ze złością
5. Mogę wpływać na nastrój własny i innych
6. Uczucia pod maską – uczucia i reakcje organizmu
7. Moje lęki i niepokoje

POCZUCIE WŁASNEJ WARTOŚCI

1. Moje zalety i wady - jaki jestem?
2. Moje mocne strony
3. Jak się zmieniamy?
4. Gospodarowanie czasem
5. Jestem mistrzem...
6. Moje plany na przyszłość

KOMUNIKACJA INTERPERSONALNA

1. Jak słuchać, żeby do nas mówiono – aktywne słuchanie
2. Jak mówić, żeby nas słuchano (komunikat JA)
3. Mowa ciała
4. Bariery komunikacyjne – czego ci nie powiem
5. Zachowania agresywne, uległe i asertywne
6. Asertywne wyrażanie i przyjmowanie krytyki
7. Prezentowanie własnych opinii i obrona własnego zdania
8. Odmawianie – radzenie sobie w sytuacjach, w których inni nami manipulują

EDUKACJA ZDROWOTNA I PROMOCJA ZDROWEGO STYLU ŻYCIA

1. Moje potrzeby i zachcianki
2. Rodzina i jej funkcjonowanie
3. Zdrowie
4. Substancje szkodliwe dla naszego zdrowia (uzależnienia)

5. Alkoholizm, co to za choroba
6. Uzależnienia od czynności
7. Zachowania ryzykowne
8. Stres – jak sobie z nim radzić?
9. Szlachetne zdrowie – czyli co wiemy o zdrowiu psychicznym?
10. Przemoc i jej skutki
11. Dziewczęta i chłopcy
12. Kryzys – gdzie zwrócić się o pomoc?
13. Jestem dorosły – sposób myślenia czy postawa życiowa?
14. Mój styl życia to zdrowe życie

UMIEJĘTNOŚCI PSYCHOSPOŁECZNE

1. Problemy wieku dorastania
2. Konflikt i sposoby jego rozwiązania
3. Presja grupy – jak sobie z nią radzić?
4. Dorosłość i jej wymiary
5. Jestem odpowiedzialny
6. Jak podejmować decyzje?
7. Współdziałanie i współpraca
8. Pomagam innym
9. Stawianie sobie celów
10. Moje plany na przyszłość

ZAJĘCIA ZAMYKAJĄCE PRACĘ W GRUPIE

1. Czego się nauczyłam/nauczyłem?
2. Jak podobieństwa i różnice wpływają na nasze wzajemne kontakty?
3. Moja przyszłość
4. Przyjaźń i pomocna dłoń
5. Komu mogę zaufać?
6. Już nie jestem sam – adresy, kontakty i inne potrzebne informacje.

W bieżącym roku szkolnym praca z młodzieżą w dużej mierze opierać się będzie na próbie przynajmniej częściowej odpowiedzi na potrzeby wynikające z opublikowanego czerwca br. raportu badań dotyczącego zdrowia psychicznego, poczucia własnej wartości i sprawczości wśród młodych ludzi. Bowiem jak wskazuje niniejszy raport przebadano między innymi 1317 młodych ludzi z powiatu gnieźnieńskiego, w tym też z samego miasta Gniezna. Otrzymane wyniki są nie tylko przejmujące ale wskazują na ogromne poczucie bezradności wśród młodych ludzi. Ponad połowa nastolatków odczuwa brak motywacji do działania. Co trzeci czuje się samotny, a 32,5% młodzieży nie akceptuje tego kim jest. 11,3% uczniów czuje się zaniedbana przez rodziców, a 4,5% rozpoznaje doświadczaną przemoc domową. Na te wszystkie problemy nakłada się fakt, że co drugi młody człowiek nie ufa innym osobom i aż 68,5% nigdy nie korzystała z pomocy oraz wsparcia

psychologa. Połowa z badanych to osoby o niskiej samoocenie i towarzyszącemu im poczuciu bezużyteczności.

Bloki tematyczne realizowane przez cały rok szkolny wzbogacone zostaną o tematykę dotyczącą używek i substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych poprzez wykorzystanie między innymi europejskiego programu zapobiegania uzależnieniom od środków uzależniających stworzony przez EU – DAP, który zapewni instrumenty do pracy nad wpływami społecznymi, umiejętnościami życiowymi oraz zapobieganiem stosowania używek - **UNPLUGGED**

„UNPLUGGED” jest programem profilaktyki uniwersalnej adresowanym do uczniów w wieku 12 – 14 lat oraz ich rodziców / opiekunów. Oparty na modelu wszechstronnego wpływu społecznego.

Cel programu:

- ograniczanie inicjacji używania substancji psychoaktywnych (alkohol, tytoń, narkotyki),
- ograniczenie rozwoju intensywności używania, tj. przejścia od fazy używania eksperymentalnego do fazy używania problemowego.

Realizacja programu:

Program składa się z 12 zajęć, które koncentrują się na umiejętnościach życiowych, przekonaniach normatywnych i wiedzy o substancjach psychoaktywnych.

W programie przewidziane są także trzy 2–3 godzinne spotkania warsztatowe dla rodziców bądź opiekunów. Jednostki programu koncentrują się na trzech komponentach:

1. Informacji i postawie
2. Umiejętnościach interpersonalnych
3. Umiejętnościach intra personalnych

Poniższa tabela przedstawia tematy zajęć wraz z treściami realizowanymi w ramach poszczególnych zajęć.

Tematy zajęć dla młodzieży

Tytuł	Realizowane treści
<i>Wstęp do programu Unplugged</i>	Wstęp do programu, ustalenie zasad w czasie zajęć, przypomnienie wiadomości na temat używek
<i>Być lub nie być w grupie</i>	Wyjaśnienie wpływów grupy i oczekiwań
<i>Alkohol</i>	Informacje na temat różnych czynników wpływających na sięganie po używki
<i>Kontrola rzeczywistości</i>	Krytyczna ocena informacji, refleksja na różnicami między własną opinią a faktycznymi danymi, korekta norm.
<i>Palenie papierosów</i>	Informacja na temat skutków palenia, rozróżnienie między efektami oczekiwanymi vs. efektami rzeczywistymi oraz efektami krótkofalowymi vs. długofalowymi.
<i>Wyraź się</i>	Adekwatna komunikacja emocji, rozróżnianie między komunikacją werbalną a niewerbalną.
<i>Wstań, Wstawaj</i>	Ćwiczenia asertywności i szacunku dla innych.

<i>Tygrys imprezowy</i>	Rozpoznanie i uznanie pozytywnych cech, akceptacja pozytywnych informacji zwrotnych, ćwiczenie i refleksja nad wchodzeniem w kontakt z innymi.
<i>Używki – zdobądź informacje</i>	Informacje na temat pozytywnych i negatywnych skutków zażywania używek
<i>Kompetencje dotyczące radzenia sobie z problemami</i>	Wyrażanie uczuć negatywnych, radzenie sobie ze słabościami
<i>Rozwiązywanie problemów i podejmowanie decyzji</i>	Konstruktywne rozwiązywanie problemów, pielęgnowanie myślenia kreatywnego i samokontroli
<i>Ustalanie celów i zakończenie</i>	Rozróżnianie celów długofalowych i krótkofalowych, informacje zwrotne na temat programu oraz przemyślenia w trakcie programu

Tematy warsztatów dla rodziców

1. Lepsze zrozumienie dla nastolatków
2. Wychowywanie nastolatków oznacza wspólne dorastanie
3. Dobre relacje z moim dzieckiem oznaczają też ustalenie zasad i ograniczeń.

VI. ODBIORCY PROGRAMU ORAZ KRYTERIA KIEROWANIA DZIECI DO ŚWIETLICY

1. Zajęcia w świetlicach odbywają się w dwóch grupach wiekowych:

- **Klasy I – V**
- **Klasy VI i wyżej**

Udział w zajęciach jest dobrowolny, rodzice wyrażają zgodę na uczestnictwo dziecka w zajęciach oraz na samodzielny powrót do domu. W zajęciach mogą brać udział tylko te dzieci, które wyrażają na nie zgodę.

Dzieci mogą być kierowane do świetlic przez pedagogów szkolnych, wychowawców, nauczycieli, kuratorów sądowych oraz na prośbę rodziców.

2. Podstawowe kryteria kierowania dzieci do świetlicy:

- ✓ Niewydolność wychowawcza rodziców (problem alkoholowy, rodzina niepełna);
- ✓ Trudności wychowawcze przejawiane w szkole (zachowania agresywne, nieśmiałość, wyalienowanie);

- ✓ Trudności w kontaktach z dorosłymi (łamanie społecznie przyjętych norm obowiązujących w grupie);
- ✓ Zniekształcony obraz własnej osoby (brak wiary we własne możliwości, niskie poczucie własnej wartości);
- ✓ Niepożądane zachowania, ujawniane w trakcie wykonywania zadań (zachowania unikowe, łatwe zniechęcanie się, rezygnacje);
- ✓ Zagrożenie demoralizacją.

Świetlice świadczące pomoc dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym w myśl **Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 września 2000 roku** są placówkami opiekuńczo-wychowawczymi wsparcia dziennego. Odnoszą się więc do nich zawarte w rozporządzeniu zasady działania i organizacji placówek opiekuńczo-wychowawczych, kwalifikacje osób zatrudnionych w placówkach oraz standardy wychowania i opieki. **Grupę socjoterapeutyczną powinny prowadzić przynajmniej dwie osoby, tzn. na każdych zajęciach jest przynajmniej dwóch prowadzących, a liczba dzieci nie powinna przekraczać 10 osób.**

Grupy wychowawcze będą skupiały dzieci zróżnicowane pod względem wieku. Wpłyne to na lepszą integrację zespołu oraz stworzy rodzinną atmosferę ,która przyczyni się do wzrostu opiekuńczości i odpowiedzialności za młodszych kolegów. Zajęcia socjoterapeutyczne natomiast prowadzone będą w zespołach dzieci zbliżonych wiekowo.

Podstawą tworzenia oddziaływań socjoterapeutycznych powinna być starannie

Przeprowadzona diagnoza socjoterapeutyczna. Stosowane metody oraz narzędzia:

- analiza dokumentów,
- rozmowy indywidualne z potencjalnymi uczestnikami zajęć socjoterapeutycznych,
- obserwacja,
- arkusz obserwacji uczestnika zajęć socjoterapeutycznych w opracowaniu B. Bocian-Waszkiewicz (załącznik nr 1).

VII. EWALUACJA

Opracowana w tym celu ankieta ewaluacyjna – jej celem jest zbadanie skuteczności programu oraz stopnia satysfakcji uczestników z uczestnictwa w zajęciach; dodatkowo do ewaluacji programu posłużą listy obecności na zajęciach, stopień zaangażowania uczniów na zajęciach. Zebrane w ten sposób informacje oraz własne spostrzeżenia prowadzącego grupę stanowią bazę do modyfikacji i ewaluacji programu zajęć socjoterapeutycznych.

-ankieta ewaluacyjna (załącznik 2)

Arkusz obserwacji uczestnika zajęć socjoterapeutycznych

Imię i nazwisko wychowanka

.....

grupa

Obszar/wskaźniki	Ocena początkowa	Ocena	Ocena
I. Zachowania dziecka w relacjach z osobami dorosłymi (ja – dorośli)			
Sposób komunikowania się z osobami dorosłymi	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Zgłaszanie swoich potrzeb osobom dorosłym	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Sposób wyrażania swoich emocji (pozytywnych i negatywnych) w obecności lub wobec osób dorosłych	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Korzystanie ze wsparcia osób dorosłych	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Stosunek do zakazów i nakazów	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
SUMA PUNKTÓW			
II. Zachowania dziecka w relacjach z rówieśnikami (ja – rówieśnicy)			
Sposób komunikowania się z rówieśnikami	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Zgłaszanie swoich potrzeb rówieśnikom i uwzględnianie ich potrzeb	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Dostosowanie się do grupy	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Współpraca z rówieśnikami	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Zachowania w sytuacjach zabawowych	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Zachowania w sytuacjach konfliktowych	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Zachowania w sytuacjach potencjalnej rywalizacji (współpraca i współdziałanie)	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
SUMA PUNKTÓW			
III. Zachowania dziecka w zakresie wykonywania zadań (ja – zadanie)			
Podjęcie się zadań	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Organizowanie działań w kolejnych etapach pracy (od początku do końca)	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Pokonywanie trudności podczas wykonywania zadań	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Elastyczność w podejmowaniu działań podczas wykonywania zadania (kreatywność, spontaniczność, samodzielność)	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
SUMA PUNKTÓW			
IV. Zachowania dziecka w zakresie ustosunkowania do siebie samego (ja – ja)			
Samoświadomość (określenie własnych stanów emocjonalnych; kontrolowanie emocji; nazywanie własnych potrzeb, upodobań i zainteresowań)	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Empatia	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Bliskość wobec innych (trwanie w bardziej zażyłych związkach z dorosłymi bądź z rówieśnikami)	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
Autodestrukcja (stosunek do własnego ciała, higiena)	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4	0 1 2 3 4
SUMA PUNKTÓW			
Obszar/wskaźniki	Ocena początkowa	Ocena	Ocena

Bibliografia

Bocian-Waszkiewicz B., 2015, Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole masowej – przygotowanie i zadania nauczyciela, „Student Niepełnosprawny. Szkice i rozprawy”, Zeszyt 15 (8) 2015, Siedlce: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego.

Deptuła M. (red.), 2005, Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej, Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.

Ganczarska M., 2008, Socjoterapia wychowanków pogotowia opiekuńczego, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

Rozporządzenie

Sakowicz T., 2006, Elementy pedagogiki resocjalizacyjnej z socjotechniką, Kielce: Zakład Profilaktyki Społecznej i Rehabilitacji Akademii Świętokrzyskiej.

Sawicka K. (red.), 1999, Socjoterapia, Warszawa: Wyd. CMPPP. Sobolewska Z., 1993, Zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży –zasady projektowania zajęć, Warszawa: OPTA.

Strzemieczny J., 1988, Program zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci ze szkół podstawowych, Warszawa: MEN.